

ชื่อโบราณสถาน วัดแก้ว หรือ วัดรัตนาราม

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๓ ตอนที่ ๓๔ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙

สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา

รายละเอียดโบราณสถาน วัดแก้ว ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดแก้วตั้งอยู่ในเมืองโบราณไชยา เป็นวัดโบราณคู่กับวัดหลง โบราณสถานที่สำคัญได้แก่ เจดีย์หรือปราสาทก่ออิฐไม่สอปูน สถาปัตยกรรมศิลปะศรีวิชัย ซึ่งยังเหลืออยู่ครึ่งองค์ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดที่พบในเมืองไชยา ศาสนาสถานที่แห่งนี้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าทางสถาปัตยกรรมในสมัยศรีวิชัยมาก

โบราณสถาน โบราณวัตถุ

๑. เจดีย์ ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงปราสาท โครงสร้างก่ออิฐไม่สอปูน ชัดผิวหน้าอิฐเรียบ อยู่ในผังรูปกากบาท ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานเขียงสี่เหลี่ยมจัตุรัสลักษณะเป็นฐานประทักษิณ มีบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ตัวอาคารเรือนธาตุเป็นอาคารทรงจตุรมุข ขนาดประมาณ ๑๘ X ๑๘ เมตร ถัดขึ้นมาเป็นชุดฐานบัวที่ประกอบด้วยฐานเขียง กึ่งกลางฐานเขียงค่อนไปทางด้านบนเว้นเป็นร่องและก่ออิฐเว้นช่องต่อด้วยชั้นบัวคว่ำและลูกแก้ว ถัดขึ้นไปเป็น ผนังอาคารมีทางเข้า ด้านมุขทิศตะวันออก ภายในเรือนธาตุมีขนาดประมาณ ๔ X ๔ เมตร ประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน คือ พระพุทธรูปปางมารวิชัยก่ออิฐ สภาพชำรุดเหลือเฉพาะ หน้าตัก ขนาดกว้างเกือบ ๔ เมตร ถึงส่วนบนพระองค์ ส่วนหลังของพระประธานก่อติดกับผนังอาคาร ด้านซ้ายและขวาของพระประธาน มีซุ้มจรนำสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปก่ออิฐส่วนหลังองค์พระก่อติดกับผนังอาคารเช่นเดียวกัน

๒. พระพุทธรูปปางมารวิชัย ทำด้วยศิลาทรายสีแดงไม่มีเศียร พบในซุ้มจรนำผนังด้านทิศใต้ของมุขด้านตะวันออก พระพุทธรูปองค์นี้น่าจะได้แก่ พระพุทธเจ้าอภัยโกภยะ ประทับอยู่ทางเบื้องทิศตะวันออก ที่ฐานพระพุทธรูปสลักเป็นรูปสิงห์ ด้านข้างฐานเท้าสัตว์ และที่เบื้องหน้าของฐานมีวัชระประดับอยู่ ประติมากรรมชิ้นนี้มีลักษณะเชิงกระด้างตามแบบศิลปะจาม มีอายุอยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ (พิริยะไกรฤกษ์ ๒๕๒๓:๑๗๘)

๓. พระพุทธรูป พระพุทธรูปที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปศิลาปางแสดงธรรม อยู่ในสภาพชำรุด พระเศียรและพระกรทั้งสองข้างขาดหายไป และปลายพระบาทขาด ทรงจีวรห่อคลุมบางแบบพระวรกาย ชายจีวรด้านหน้าหลังลงมาเป็นวงโค้ง ข้อพระกรทั้งสองข้างยกขึ้นเสมอกัน น่าจะทำปางแสดงธรรม อิทธิพลศิลปะทวารวดี มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ส่วนพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ ได้แก่ พระพุทธรูปหินทรายแดง ศิลปะอยุธยาสกุลช่างไชยา

๔. ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปมือถือดอกบัว สลักจากหินทรายสีเขียว สูง ๑๖.๕ เซนติเมตร ลักษณะเป็นมือข้างซ้ายกำลังถือดอกบัว ค้นพบในท้องโถงกลาง ภาพสลักชิ้นนี้ อาจเป็นพระหัตถ์ซ้ายของพระโพธิสัตว์ปัทมปาณี (ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไชยา)

๕. ประติมากรรมในศาสนาพราหมณ์ พบศิวลึงค์ศิลา แบบดั้งเดิม คือมีเฉพาะ ส่วนฐานสี่เหลี่ยม (พรหมภาค) กับส่วนทรงกระบอก (รุทรภาค) สูง ๑๗ เซนติเมตร และเทวรูปพระพิฆเนศวร ขนาดเล็กประทับนั่ง สลักจากหินทรายแดง ๒ องค์ สภาพค่อนข้างชำรุด องค์แรกสูง ๔๒ เซนติเมตร อีกองค์สูง ๓๗ เซนติเมตร อยู่ภายในท้องกลางของซากอาคาร ซึ่งสภาพก่อนขุดแต่งมีดินและอิฐอัดอยู่เต็มห้อง (ปัจจุบันโบราณวัตถุทั้งหมดจัดแสดงอยู่ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไชยา)รูปแบบสมบูรณของศาสนสถานวัดแก้วน่าจะเป็นเจดีย์สถาน๑ ทรงปราสาทยอดสลับ

แผนผังวัดแก้วแสดงถึงมณฑลอันศักดิ์สิทธิ์ คือเส้นตรงสองเส้นมาตัดกันตรงจุดกึ่งกลางในแนวดิ่งและแนวนอน ตามแนวแกนทิศเป็นเส้นสมมติแห่งโลกภาพและจักรวาล โดยเฉพาะส่วนหลังคา น่าจะเป็นสัญลักษณ์แห่งวัชรสถูปในวัชรธาตุมณฑลบนยอดเขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนของจักรวาลตามความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาทางพุทธศาสนา มหายาน สถาปัตยกรรมที่มีโครงสร้างลักษณะนี้ จึงเปรียบเสมือนจักรวาลในรูปจำลองตามคติพุทธตันตระหรือนิกายวัชรยานนั่นเอง

